

Aan de woordvoerders asielbeleid in vaste commissie voor Justitie en
Veiligheid in de Tweede Kamer

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum 15 april 2022
Betreft Brief VluchtelingenWerk Nederland – Debat over de opvang van
Oekraïense vluchtelingen 21 april 2022
Ons kenmerk O.2.2.039.MK

Geachte woordvoerders asielbeleid,

In aanloop naar het plenaire debat in de Tweede Kamer over de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne op donderdag 21 april brengt VluchtelingenWerk Nederland graag onderstaande punten rondom de opvang van vluchtelingen in Nederland bij u onder de aandacht. Mocht het plenaire debat geen doorgang vinden en het commissiedebat asiel plaatsvinden dan verwijzen wij graag voor andere thema's zoals asiel, menselijke maat en de ongewenstverklaring naar onze [brief](#) (+ [bijlage](#)) van 8 maart 2022.

Solidariteit

Als samenleving reageert Nederland unaniem solidair met vluchtelingen uit Oekraïne die acuut huis en haard hebben moeten verlaten. Ruim 4 miljoen mensen moesten in korte tijd hun land ontvluchten. Een gedeelte daarvan bereikt ook ons land, waar met vereende krachten wordt gewerkt aan een goede opvang. Door de aandacht voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne dreigt uit beeld te raken hoe zeer de opvang van andere asielzoekers en vluchtelingen verslechterd is. Dit is hét moment om ook op dat terrein nu structureel de noodzakelijke verbeteringen door te voeren.

Structurele verbeteringen opvang asielzoekers

De kwaliteit van de reguliere opvang gaat achteruit. Deze bestaat vooral uit grootschalige afgelegen azc's. Het afgelopen halfjaar is de bezettingsgraad van bestaande locaties verder opgehoogd door het bijplaatsen van bedden en het plaatsen van extra units op het terrein. Dit, terwijl het grootste deel van de huidige bewoners in de azc's in Nederland zal blijven. Ze hebben al een vergunning of gaan deze krijgen. Zij verblijven echter ver weg van de gemeente waar ze gehuisvest zullen worden. Ze kunnen niet alvast participeren in de buurt waar ze gaan wonen en ook geen sociaal netwerk opbouwen. Voor de kinderen betekent de huisvesting in de gemeente in het huidig opvangmodel de zoveelste verhuizing waarbij ze opnieuw hun vriendjes verliezen. Er is sprake van een langdurige crisis in de opvang en weinig uitzicht op verbetering. Op dit proces moet stevige regie worden genomen en zo nodig aanvullende faciliterende maatregelen voor gemeenten zodat op korte termijn structurele kleinschalige opvanglocaties worden gerealiseerd.

De staatssecretaris denkt op verzoek van de veiligheidsregio's na over een meer verplichtende aanpak voor gemeenten zodat de gedeelde verantwoordelijkheid voor de opvang van asielzoekers beter vorm gegeven kan worden. Niet alleen de gemeenten moeten

in versnelling komen met het realiseren van structurele kwalitatief goede opvang maar ook het COA moet zich aanpassen en medewerking verlenen aan het mogelijk maken van kleinschalige opvang. In een [analyse](#) van het beleid voor vluchtelingen concludeert het Sociaal Cultureel Planbureau dat 'opvangbeleid' moet worden beschouwd als een eerste stap in het integratiebeleid. Zij geven aan dat korte duur in de opvang, weinig verhuizen en deelname aan activiteiten bijdragen aan mentale gezondheid, snellere taalverwerving en betere positie op de arbeidsmarkt. Een kleinschalige opvang gericht op participatie in aansluiting op de omringende samenleving leidt tot actieve, gezondere bewoners in plaats van tot hospitalisering.

VluchtelingenWerk geeft er voorkeur aan dat gemeenten het opvangen van asielzoekers zien als basistaak en vrijwillig op zich nemen. Nu de veiligheidsregio's zelf om een vorm van dwang vragen is een vorm van verplichting voor gemeenten door middel van een opvangtaakstelling echter logisch. Deze zou net als de huisvestingstaakstelling gebaseerd moeten zijn op inwonertal. Hierdoor is het opvangen van asielzoekers niet langer een vrijwillige en vrijblijvende aangelegenheid en komt hopelijk een einde aan het voortdurend openen en sluiten van locaties. Deze opvangtaakstelling zou regionaal uitgevoerd kunnen worden. Dit kan ook worden gecombineerd met een taakstelling voor de opvang van alleenstaande minderjarige asielzoekers. Uitdrukkelijk moet worden voorkomen dat de huisvestingstaakstelling en die voor de opvang uitwisselbaar worden. Het is immers juist de bedoeling dat asielzoekers opgevangen worden daar waar ze na vergunningverlening vervolgens ook gaan wonen, zodat continuïteit wordt geboden en onder andere het opgebouwde sociale netwerk behouden blijft.

VluchtelingenWerk vraagt de staatssecretaris en gemeenten concrete maatregelen te nemen zodat op korte termijn structurele kleinschalige opvang wordt gerealiseerd. De opvang moet zo worden ingericht dat asielzoekers kunnen participeren en hun veerkracht behouden. Dit is niet alleen van belang voor het grootste deel dat uiteindelijk in Nederland met een vergunning zal blijven, maar ook voor degenen die terug moeten keren. Is de Staatssecretaris bereid om voorbereidingen te treffen voor een wettelijke halfjaarlijkse taakstelling opvang?

Opvangcrisis wordt steeds nijpender met ongewenste keuzes tot gevolg

Begin maart luidde VluchtelingenWerk de noodklok over de noodopvang op basis van een quickscan op 22 locaties. De situatie van de duizenden asielzoekers en vluchtelingen is sinds december 2021 nog verder verslechterd, vooral in de grootschalige tenten en hallen. Vrouwen en kinderen voelen zich niet veilig in de units met dunne wandjes, zonder plafond en met een deken als deur. Altijd is er lawaai en er komt geen daglicht binnen. Hier moeten vluchtelingen onder wie ook kinderen al meer dan een half jaar leven en slapen.

Ook het aanmeldcentrum in Ter Apel is weer overvol omdat er geen plek is in de asielzoekerscentra. Net aangekomen asielzoekers en gezinsherenigers, ook veel vrouwen en kinderen, moeten meerdere dagen op de grond slapen. De sanitaire voorzieningen zijn volstrekt onvoldoende en de leefomstandigheden beneden peil. In de [brief](#) van 29 maart geeft de staatssecretaris aan dat met de veiligheidsregio's afspraken zijn gemaakt om de druk op Ter Apel te verlichten. Op korte termijn zullen zij 2000 plekken voor asielzoekers aanbieden in de vorm van crisisonoodopvang. Daarnaast wordt een maatregel uitgewerkt om statushouders

van wie de uitplaatsingstermijn van 14 weken is verstreken in een hotel te plaatsen in de gemeente die verantwoordelijk is voor hun huisvesting.

In de uitvoering gaan deze afspraken echter niet goed. Zo zijn er in het voormalige Casino in Utrecht 150 statushouders geplaatst die niet uit Ter Apel maar uit azc's komen. Dit is ongewenst en geen manier om met erkende vluchtelingen om te gaan. Zij verliezen in een keer al hun verstrekkingen en zitten in een grote hal op veldbedjes met recht op twee maaltijden per dag. Zorgelijk is bovendien dat hun eventuele gezinsherenigingsaanvraag hierdoor in gevaar komt. Hiervoor geldt namelijk een wettelijke deadline van drie maanden waarna ze dit recht op nareis verliezen. VluchtelingenWerk werkt nu met man en macht om deze deadline alsnog te halen.

VluchtelingenWerk pleit ervoor Ter Apel op de korte termijn zo snel mogelijk te ontlasten door de beloofde 2000 plekken te realiseren. Het plaatsen van statushouders uit azc's in deze crisisnoodopvanglocaties moet beëindigd worden. Plaats hier de asielzoekers en eventueel nareizigers (mits de plekken geschikt zijn voor alleenstaande vrouwen en kinderen) die nu in slechte omstandigheden in Ter Apel verblijven.

Naast het grote belang van structurele nieuwe kleinschalige opvanglocaties om de noodopvang te kunnen beëindigen, kunnen ook andere additionele maatregelen worden getroffen om de druk op de opvang te verminderen zoals de versnelde uitplaatsing van statushouders, uitbreiding van de doelgroep van de Hotel- en Accommodatieregeling (HAR) en de mogelijkheid van administratieve plaatsing van asielzoekers (ook uit de noodopvang) bij familie en vrienden. Bij deze uitbreidingen is van belang dat het goed doorlopen van de asiel- of gezinsherenigingsprocedure gewaarborgd blijft en dat ten aanzien van kinderen hun belang bij een eventuele extra verhuizing goed gewogen wordt.

Kan de staatssecretaris toelichten hoe het staat met de andere maatregelen om de druk op de opvang te verminderen zoals de versnelde uitplaatsing van statushouders, uitbreiding van de HAR en de mogelijkheid van administratieve plaatsing voor asielzoekers?

Verblijf van vluchtelingen uit Oekraïne

De kans is groot dat veel vluchtelingen uit Oekraïne hier langdurig zullen blijven. Daarom is het van groot belang, ook als de aantallen verder gaan toenemen, in te zetten op hun participatie in de samenleving en hen niet in grootschalige afgelegen centra onder te brengen. Vang hen op in kleinschalige locaties verspreid door het land in woonfaciliteiten die ook ruimte bieden aan andere spoedzoekers.

In de [brief](#) van 6 april wordt aangegeven dat met een wetswijziging ervoor wordt gezorgd dat vluchtelingen uit Oekraïne niet worden gezien als toeslagpartner wanneer zij tijdelijk verblijven bij een gastgezin. Het is mooi dat dit geregeld gaat worden. Wij hopen dat het mogelijk is om dit eveneens te regelen voor het logeren van statushouders bij particulieren in het kader van de Logeerregeling. Daar zou dan meer gebruik van worden gemaakt.

In bovenstaand brief mist VluchtelingenWerk een passage over wanneer een verblijfsdocument dat eveneens een geldig identiteitsbewijs is uitgereikt gaat worden aan de

vluchtelingen uit Oekraïne. VluchtelingenWerk pleit hierbij voor het uitgeven van een tijdelijke verblijfsvergunning, maar ook indien alleen een rechtmatig verblijf overeenkomstig dat van een asielzoeker wordt toegekend, is het verstrekken van een wettig identiteitsbewijs essentieel. De vluchtelingen hebben een verblijfsdocument nodig omdat slechts een deel in het bezit is van een internationaal paspoort met biometrische gegevens dat in Nederland ook erkend wordt als geldig identiteitsbewijs. Ook hebben zij dit nodig om een gewone bankrekening te kunnen openen. De IND dient zich hierop voor te bereiden, zeker nu er al grote achterstanden bestaan bij de IND-loketten voor de afgifte van verblijfsdocumenten. Het duurt namelijk bij alle loketten één tot zelfs twee maanden voordat het mogelijk is om een afspraak te maken voor het afhalen van een verblijfsdocument. Deze achterstanden zijn ontstaan vanwege corona, maar zijn nu verergerd sinds de IND onlangs een van de zes loketten (Utrecht) heeft gesloten en daarnaast zal die in Rotterdam volgende maand sluiten. Alle vreemdelingen hebben hier last van. De trage afgifte van verblijfsdocumenten heeft ook negatieve effecten op de uitplaatsing van statushouders aangezien zonder verblijfsdocument er geen toegang tot voorzieningen mogelijk is.

VluchtelingenWerk pleit voor het verstrekken van tijdelijke verblijfsvergunningen aan vluchtelingen uit Oekraïne. Het kabinet is van plan om deze groep dezelfde verblijfsrechtelijke status te geven als asielzoekers. Dit is echter niet in lijn met de Europese richtlijn, wijkt af van de aanpak van andere EU-landen en is verwarrend aangezien bij herhaling benadrukt is dat deze groep geen asiel hoeft aan te vragen omdat ze als groep direct een tijdelijke status hebben.

VluchtelingenWerk dringt erop aan dat aan vluchtelingen uit Oekraïne zo snel mogelijk een verblijfsdocument wordt uitgereikt zodat allen een geldig identiteitsbewijs krijgen. De IND dient zorg te dragen voor een snelle uitbreiding van de capaciteit voor de afgifte van verblijfsdocumenten.

Solidariteit in EU voor vluchtelingen uit Oekraïne

Sinds de Russische inval in Oekraïne zijn miljoenen mensen op de vlucht geslagen. De meeste mensen proberen de grens met Polen over te steken, waar inmiddels ruim 2,5 miljoen mensen worden opgevangen. Roemenië heeft meer dan 700.000 mensen opgevangen, in Slowakije verblijven ruim 300.000 vluchtelingen uit Oekraïne en in Hongarije ruim 400.000. Grensland Moldavië registreerde eveneens ruim 400.000 vluchtelingen. Het is duidelijk dat de grenslanden overbelast zijn. Hoewel Polen geen formeel relocatie-verzoek heeft ingediend, spreken onze partners ter plaatse hun grote zorgen uit over de situatie van de vluchtelingen. Ook veel Poolse gemeenten trekken aan de bel. Er is te weinig hulp en coördinatie vanuit de centrale overheid en de opvang steunt op de inzet van particulieren en lokale initiatieven.

Moldavië heeft EU-landen, waaronder Nederland, formeel om hulp gevraagd voor het overnemen van een deel van de vluchtelingen. Moldavië telt slechts 2,3 miljoen inwoners en is een van de armste landen van Europa. Nederland heeft hierop een toezegging gedaan om 500 vluchtelingen uit Moldavië over te nemen. Daarnaast hebben Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk, Litouwen, Letland en Ierland toezeggingen gedaan. De ambassadeur van Moldavië sprak in een gesprek met VluchtelingenWerk de hoop uit dat Nederland het aantal van 500 wil

verhogen. Het land kan de grote aantallen niet alleen aan en doet een klemmend beroep op solidariteit.

VluchtelingenWerk begrijpt de uitdaging waar de EU als geheel en ook Nederland voor staat als het gaat om de opvang van mensen uit Oekraïne. Tegelijkertijd is de situatie in de grenslanden precair. VluchtelingenWerk verwelkomt de eerste bijdrage van Nederland voor het overnemen van 500 vluchtelingen uit Moldavië. Wij hopen dat het overnameproces snel in werking wordt gezet. Tegelijkertijd steunen wij het verzoek van Moldavië voor meer solidariteit. Het land heeft aangegeven dat het de opvang van deze grote aantallen vluchtelingen niet goed aankan en hoopt dat Nederland meer vluchtelingen wil overnemen.

Wij hopen dat u onze inbreng kunt gebruiken voor het debat. Voor vragen of een toelichting zijn we uiteraard beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

Frank Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland